

Dossier: Jonge ouders

Jonge ouders lopen het risico hun opleiding te moeten afbreken en weinig geld te verdienen. Dit dossier gaat in op de gevolgen van het jonge ouderschap voor de kinderen en voor de opvoeding.

Geselecteerde onderdelen:

- Gezinsleven
 - Jong een kind krijgen
 - Opgroeien
 - Hechtingstheorie
 - Opvoeden
 - Jonge moeders in de opvang
 - Behoefte aan ondersteuning
 - Partnerrelatie
 - Netwerk
 - Vrienden, lotgenotengroepen en internet
 - Tijdsbesteding
 - Toeslagen en uitkeringen
 - Huisvesting
 - Opleiding

Gezinsleven

In Nederland wordt het jonge ouderschap sterk geproblematiseerd. Dit is deels gebaseerd op wetenschappelijk bewijs, maar vooral ook op morele afkeuring (Baart & Keinemans, 2007). Door deze morele inslag zijn jonge moeders in Nederland kwetsbaar en is de maatschappij niet ingesteld op jonge ouders. Over het algemeen zijn jonge ouders een uitzondering. Daardoor krijgen zij te maken met stigmatisering en bestaan er minder voorzieningen voor hen.

In sommige streken of groeperingen is het echter normaal om jong moeder te worden. Dit is onder andere het geval bij Antillianen en in streng christelijke kringen. In deze bevolkingsgroepen is de informele ondersteuning van jonge ouders beter en de stigmatisering minder.

Jonge moeders kunnen te maken krijgen met een groot aantal problemen op pedagogisch, sociologisch en psychologisch gebied (Van den Brakel & Lok, 2009; ROA, 2009; Baart & Keinemans, 2007; Borkowski, Landesman Ramey & Bristol-Power, 2002; Bourdieu, 1989). Uit toonaangevend internationaal onderzoek blijkt echter dat deze problemen lange tijd zijn overschat en nog steeds worden overschat (Fustenberg, 2007). De effecten van jong ouderschap zijn kleiner dan eerder werd aangenomen. Longitudinaal onderzoek wijst uit dat de kenmerken die met het jonge ouderschap gepaard gaan in de loop van de tijd steeds meer afnemen (Baart & Keinemans, 2007; Fustenberg, 2007).

Bronnen

- Baart, A. & Keinemans, S. (2007). 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch: Actioma.
- Borkowski, J.G., Landesman Ramey, S. & Bristol-Power, M. (2002). 'Parenting and the Child's World, Influences on academic, intellectual, and social-emotional development'. New York: Psychology Press.
- Bourdieu, P. (1989). 'Economisch kapitaal, cultureel kapitaal, sociaal kapitaal.' In: 'Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip'. Amsterdam: Van Gennep.
- Brakel, M. Van den & Lok, R. (2009). 'De inkomenssituatie van alleenstaande ouders: trends en dynamiek'. In: 'Sociaal-economische trends: statistisch kwartaalblad over arbeidsmarkt, sociale zekerheid en inkomen', 4, pp 29-36, CBS.
- Fliers, T., & P. Peters (2010). 'Kenmerken van tienermoeders en indicaties voor therapie'. Masterthesis Universiteit Utrecht. > Te downloaden van <http://igitur-archive.library.uu.nl/>
- Fustenberg, F.F. (2007). 'Destinies of the disadvantaged. The politics of teen childbearing'. New York: Russel Sage Foundation.
- Garssen, J. & Harmsen, C. (2005). '[Tienermoeders vaak langdurig alleenstaand](#)'. In: 'CBS webmagazine', september 2005.
- ROA / Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2009). 'Zonder diploma. Aanleiding, kansen en toekomstintenties'. Maastricht: ROA.

Jong een kind krijgen

Dat niet iedereen op jonge leeftijd een kind krijgt, komt onder andere doordat het niet eenvoudig is om op jonge leeftijd een kind groot te brengen. Een jonge ouder moet tegelijkertijd zelf volwassen worden en een kind opvoeden. Toch brengt deze opgave niet alleen problemen mee, maar kan het krijgen van een kind ook een positief keerpunt in het leven zijn. Uit onderzoek van Keinemans (2011) komt naar voren dat veel jonge moeders serieus en bewust opvoeden.

Jong zwanger

Als verschijnsel is jong moederschap in Nederland te verklaren uit een aantal achtergrondkenmerken. Allereerst krijgen meisjes vaker op jonge leeftijd een kind dan jongens. Dat komt doordat meisjes over het algemeen omgaan met oudere jongens. Ook gezinsfactoren zijn van invloed. Meisjes worden eerder op jonge leeftijd moeder als hun eigen moeder alleenstaand is of zelf jong moeder is geworden. Daarnaast spelen ook verschillen in sociaal-economische status en culturele achtergrond een rol. Lager opgeleiden krijgen vaker op jonge leeftijd een kind, net als kinderen uit gezinnen die te maken hebben met armoede. Meisjes met een Surinaamse of Antilliaanse afkomst zijn vaker tienermoeder dan autochtone meisjes. Niet alle zwangere meisjes worden daadwerkelijk moeder. Meisjes van Surinaamse en Antilliaanse komaf, maar ook meisjes met een Turkse en Marokkaanse achtergrond, kiezen er vaker voor om de zwangerschap af te breken dan autochtone meisjes.

Beweegredenen

Berlo, Wijsen en Vanwesenbeeck (2005) beschrijven in hun onderzoek 'Gebrek aan regie' een aantal persoonlijke factoren die de kansen op jong moederschap vergroten. Zij stellen dat jong ouderschap voortkomt uit bedoelde, ambivalente of ongewenste zwangerschap. De laatste oorzaak kan leiden tot een abortus.

Bedoeld moederschap komt voort uit een verlangen dat al dan niet latent aanwezig is. Ambivalent moederschap wordt veroorzaakt door eenzelfde, al dan niet latent, verlangen, inadequaat conceptiegebruik en pech. Ongewenst moederschap wordt veroorzaakt door inadequaat anticonceptiegebruik en pech. De onderzoekers stellen dat het al dan niet latente verlangen wordt veroorzaakt door een gebrek aan richting. Inadequaat anticonceptiegebruik wordt volgens hen verklaard door een gebrek aan richting, het ontbreken van effectieve voorlichting en traditionele seksopvattingen.

Bespreekbaarheid van seksualiteit

Een normaliserende en pragmatische instelling van de samenleving maakt seksualiteit bespreekbaar. Het voordeel hiervan is niet alleen dat er door voorlichting minder jongeren ongewenst vader of moeder worden (Garssen & Schilthuis, 2004), maar ook dat het jonge ouderschap minder gestigmatiseerd wordt dan in culturen waarin seksualiteit een taboe is. In Nederland bestaan groeperingen waarin seksualiteit gedramatiseerd en gemoraliseerd wordt en waarin relaties worden gekenmerkt door een schaamtecultuur. Seks voor het huwelijk, en zeker ongehuwd moederschap, ligt zeer gevoelig bij Afrikanen, Chinezen, Marokkanen, Turken en streng christelijken. Welke drempels er voor deze groepen liggen is niet onderzocht. Wel wordt verondersteld dat zij minder vaak gebruikmaken van de beschikbare hulp. Het normaliseren van tienermoederschap is daarom van belang (Van Lier, 2002).

Volwassen worden en een kind grootbrengen

Het leven van een tienerouder is niet eenvoudig omdat hij of zij tegelijkertijd volwassen moet worden en ouder moet zijn (Baart en Keinemans, 2007). Daarmee doorloopt een tienerouder

tegelijkertijd twee ingrijpende fasen in het leven die door hun veeleisendheid soms moeilijk te combineren zijn. Enerzijds moeten zij aandacht hebben voor het ouderschap en voor een baby zorgen, anderzijds moeten zij zelfstandig worden. Het ouderschap doet een sterk beroep op de zelfredzaamheid van jonge ouders en zorgt ervoor dat zij de groei naar zelfredzaamheid versneld doorlopen (Baart en Keinemans, 2007).

Zelfredzaamheid

Tussen jonge ouders bestaan er veel verschillen, vooral wat betreft de afhankelijkheid van anderen. Sommige jonge ouders zijn goed in staat om met het ouderschap om te gaan. Ook is er een groep die door familie wordt opgevangen en daardoor relatief weinig problemen ondervindt (Baart & Keinemans, 2007; Fiom, 2010). Veel jonge moeders en vaders komen echter uit kansarme gezinnen en hebben problemen op verschillende leefgebieden. Voormalige alleenstaande minderjarige asielzoekers (AMA's) en illegale jonge moeders verkeren in een extra kwetsbare situatie (portaal Fiom, 2010). Jonge moeders verschillen in het gebruik van de hulpverlening vooral in de omvang en frequentie van hun contacten met hulpverleners, de levenssterreinen waarop zij hulp krijgen en de indringendheid van hun contacten (Baart & Keinemans, 2010).

Gezondheid

Voorzover bekend lopen jonge moeders geen fysieke gezondheidsrisico's op het moment dat zij zwanger worden, tijdens de zwangerschap of rond de geboorte. Wel hebben hun kinderen een grotere kans op perinatale sterfte als gevolg van verschillende leeftijdskenmerken, burgerlijke status en sociaal-economische status (Offerman, 2005). De mentale gezondheid van jonge moeders kan wel in het gedrang komen. Het jonge moederschap kan veel stress geven (Offerman, 2005; Baart & Keinemans, 2007) en kan volgens Amerikaans onderzoek zelfs uitmonden in een depressie (Feldman, 1997). Over de mentale gezondheid van Nederlandse jonge moeders is weinig bekend.

Een leven lang jonge moeder?

Veel jonge moeders zien zichzelf niet hun hele leven als jonge moeder. Vaak zeggen moeders na een paar jaar dat ze jonge moeder zijn geweest, maar dat die periode nu is afgesloten (Baart & Keinemans, 2007).

Waardering van jong moederschap

Voor jonge moeders levert het moederschap niet alleen beperkingen en problemen op, maar is het vaak een positief keerpunt in hun leven. Ze worden serieuzer, krijgen meer structuur in hun leven en hun verantwoordelijkheidsgevoel groeit. Ondanks alle opgaven zouden zij hun kind niet willen missen, al had het ouderschap van veel moeders wel later mogen komen. Hoewel de jonge moeders de positieve veranderingen in hun leven niet rechtstreeks koppelen aan de ondersteuning door familie of professionele hulpverleningsinstanties, hebben ze die vrijwel altijd wel gehad (Wijsen & Van Lee, 2006). Uit onderzoek van Keinemans (2011) blijkt dat goede steun, vooral uit informele netwerken, van groot belang is voor jonge moeders. Kenmerken van goede verzorgers zijn dat ze nabij en beschikbaar zijn en de jonge moeders niet veroordelen.

Uit kwalitatief onderzoek komt naar voren dat meisjes met een Somalische, Eritrese, Turkse, Marokkaanse of hindoestaanse achtergrond positief staan tegenover jong moederschap. In 95 procent van de gevallen vindt jong moederschap plaats binnen een huwelijk. In deze gevallen oordeelt de eigen sociale omgeving er positief over. Jong moederschap buiten het huwelijk zien deze meisjes als ongehoorzaamheid (Daal, El Hajri & Knijnenburg, 2010).

Jonge vaders

Vaders hebben meer moeite dan jonge moeders om te wennen aan het ouderschap. Afhankelijk van de persoon kan het drie tot negen maanden duren voordat zij plezier krijgen in het vaderschap. Wanneer mannen zorgtaken op zich nemen is dat een teken dat ze zelfverzekerd zijn en zich op hun gemak voelen (Pardoën, 2005).

In Nederland is er geen onderzoek gedaan naar de blijvende betrokkenheid van de vader. Uit internationaal onderzoek is bekend dat de duur van het contact met name wordt bepaald door het contact met de moeder (Quinton, Pollock & Anderson, 2002). Dit onderzoek geeft aan dat jonge moeders graag willen dat jonge vaders bij de opvoeding betrokken zijn (Quinton, Pollock & Anderson, 2002). Er is geen reden om te veronderstellen dat dit in Nederland anders ligt. Veel jongens hebben een oprechte betrokkenheid bij de opvoeding van hun kind (Van Lier, 2007; Raap & Van Cobljin, 2009; Kiselica, 2008). Ze ondersteunen de moeder tijdens de zwangerschap vooral door mee te gaan naar afspraken en door online informatie te zoeken (Van Lier, 2007). Volgens buitenlands onderzoek is een groot deel van de jonge vaders van plan in contact te blijven met hun kinderen (Quinton, Pollock & Anderson, 2002; Bunting & McAuley, 2004; Rouch, 2005). Nederlands onderzoek bevestigt dit beeld. Vaders willen vaak betrokken zijn, ook al heeft een groot aantal van hen tijdens de zwangerschap niet over deze betrokkenheid nagedacht (Van Lier, 2007; Raap & Van Cobljin, 2009).

Een vergeten doelgroep

De hulpverlening vergeet de vaders vaak (Louwerse, 2009). Experts zijn op dit moment van mening dat het aanbod meer op mannen moet worden afgestemd zodat die zich ook welkom voelen. Maar ze zeggen ook dat vaders zich meer moeten inspannen (Louwerse, 2009). Meer aandacht voor vaders kan wenselijk zijn, niet alleen omdat zij bij de opvoeding minder naar hulpverleners luisteren dan moeders, maar ook omdat mannen meer zorgtaken verrichten als ze beter in hun vel zitten (Pardoën, 2005). Uit het kwalitatief onderzoek van Gesell & Van Dijk (2010) komt naar voren dat jonge vaders vooral concrete hulp nodig hebben, zoals ondersteuning bij het vinden van een huis en werk. Het volgen van een opleiding en het hebben van een baan werd voor de ondervraagde jongens belangrijker toen hun vriendin zwanger werd. Verder blijkt uit het onderzoek van Gesell & Van Dijk (2010) dat jonge vaders ondersteuning nodig hebben bij anticonceptiegebruik.

Bronnen

- Baart, A. & Keinemans, S. (2007). 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch: Actioma.
- Berlo, W. van, Wijsen, C. & Vanwesenbeeck, I. (2005). 'Gebrek aan regie. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergronden van tienerzwangerschappen'. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Daal, M., El Hajri, K, Knijnenburg, J. (2010). 'Keuze of cultuur. Meiden over huwelijk en moederschap'. Rotterdam: Me & Society.
- Feldman, M.A. (Ed.) (1997). 'Early intervention, the essential readings'. Oxford: Blackwell Publishing.
- Garssen, J. & Schilthuis, W. (2004). 'Lessen in liefde: voorlichting in de klas lijkt effectief'. In: 'Vakblad voor gezondheid en maatschappij', v.2, nr. 3, pp 28-29.
- Gesell, S. & Dijk, L. van (2010). 'Jonge vaders. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergrond en rol van jongens bij ongeplande zwangerschappen'. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Jong, K. de, M. Meijs, F. Schelling (2008). Tienermoeders, een eigen plek en een aparte aanpak; methodiekbeschrijving voor het werken met jonge moeders. Den Bosch: Stichting Ambulante Fiom.
- Keinemans, S. (2011). 'Eervol jong moederschap. Een studie naar de leefwereld van adolescente moeders'. Universiteit van Tilburg, promotie 19 januari 2011.

- Lier, L. van (2002). 'Bemoederen of bemoeien. Een onderzoek naar de ervaringen en wensen van jonge moeders en professionals in de regio Haaglanden met betrekking tot huisvesting, zorg en ondersteuning en informatievoorziening'. Den Haag: Fonds 1818.
- Offerman, H. et al. (2005). 'Andere tijden, andere meiden...?'. Amsterdam: SWP.
- Wijsen, C. & Lee, L. van (2006). 'Kind van twee werelden. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergronden van zwangerschappen bij allochtone tieners'. Utrecht: Rutgers Nisso groep
- Zie verder ook > www.infoportaal tienermoeders.nl

Opgroeien

Kinderen van jonge moeders zijn boven alles normale kinderen. Ze hebben alleen een grotere kans dan gemiddeld om later zelf ook jong ouder te worden of een lagere sociaal-economische status te krijgen. De invloed van deze risicofactoren wordt volgens recent internationaal onderzoek overschat en neemt bovendien af naarmate deze kinderen ouder worden (Baart & Keinemans, 2007; Fustenberg, 2007). Omdat onderzoek voornamelijk gericht is op risicofactoren zijn er ook vooral gegevens bekend over de risico's van opgroeien als kind van jonge ouders. Naar kinderen die probleemloos zijn opgegroeid met jonge ouders is weinig onderzoek gedaan.

Risicofactoren

Mogelijke risicofactoren zijn:

- een pedagogisch minder gunstige, autoritaire opvoedstijl van de moeder (Baart & Keinemans, 2007);
- minder hulpbronnen (Bourdieu, 1989);
- een lager gezinsinkomen (Van den Brakel & Lok, 2009);
- lagere opleiding (ROA, 2009);
- onveilige hechting (Borkowski, Landesman Ramey & Bristol-Power, 2002);
- het slachtoffer worden van kindermishandeling.

Het bestaan van deze lijst wil niet zeggen dat een kind van jonge ouders per definitie slecht af is. Niet alleen hebben deze risicofactoren een beperkte invloed op de levensloop, maar ook staan deze kinderen onder invloed van beschermende factoren (Bakker, et. al. 1998). Versterking van het netwerk en goede begeleiding (Bolt, 2000; Baart & Keinemans, 2007) zorgen er bijvoorbeeld voor dat jonge kinderen opgroeien in een gezin met een goede opvoedbalans.

Hechting

Uit kwalitatief onderzoek blijkt dat sommige jonge moeders in het begin problemen hebben gehad met het inleven in en hechten aan het kind (Baart & Keinemans, 2007; Offerman, 2005). Ook blijkt dat er een verhoogde kans op onveilige hechting is als ouders zelf onveilig gehecht zijn en als ze rond de geboorte traumatische ervaringen opdoen. Op latere leeftijd kan onveilige hechting zich bijvoorbeeld uiten in slechtere schoolprestaties of criminaliteit.

Gedrag & Gezondheid

In Nederland bestaan sociaaleconomische gezondheidsverschillen die een negatieve invloed hebben op de gezondheid van mensen met een lagere sociaaleconomische status (CBS, 2003b). Deze verschillen zijn te vinden in de waargenomen gezondheid en de levenspatronen. Lager opgeleiden roken vaker, roken veel vaker zwaar, zijn minder vaak geheelonthouder, drinken vaker zwaar en sporten minder (CBS, 2003a). Tienerouders en hun kinderen hebben een lagere sociaaleconomische status en lopen daardoor een groter risico om het hiervoor beschreven gedrag te vertonen.

De minder gezonde leefwijze heeft een effect op de dagelijkse gezondheid. Lager opgeleiden voelen zich minder gezond, zijn vaker ziek, kennen meer ziekteverzuim en hebben meer beperkingen in horen, zien en beweeglijkheid (CBS, 2003b). Door de lage sociaaleconomische status van tienermoeders lopen kinderen de kans later meer gezondheidsklachten te krijgen.

Brits onderzoek (Dyson, 2010) geeft indicatie dat gedepriiveerde tienermoeders minder borstvoeding geven dan andere moeders; wat in contacten met tienermoeders aanleiding geeft aandacht te besteden onderliggende morele normen over borstvoeding.

Babysterfte

Baby's van jonge moeders kennen een hoger sterftcijfer dan baby's van oudere moeders (Offerman et al., 2005; Irvine et al., 1997). Deze verschillen kunnen niet verklaard worden door sociaaleconomische factoren of door het opleidingsniveau van de moeder. Tijdens het opgroeien zijn kinderen van jonge moeders ook vaker ziek en krijgen ze vaker een ongeluk. Vooral kinderen die opgevoed worden door een depressieve moeder die weinig sociale steun ontvangt, hebben een grote kans op cognitieve en emotionele problemen.

Schoolprestaties

Kinderen van jonge ouders lopen tijdens hun jeugd en bij hun start op de arbeidsmarkt het risico dat zij minder hulpbronnen tot hun beschikking hebben dan hun leeftijdsgenoten (McLanahan & Sandefur, 1994). Kinderen van tienerouders hebben een grotere kans dat hun schoolprestaties onder het gemiddelde uitvallen. Dat komt door twee risicofactoren in hun omgeving: hun ouders hebben zelf een lagere opleiding en tienermoeders zijn relatief vaak alleenstaand (McLanahan & Sandefur, 1994; Need, 2002; Roest, Völker & Kassenberg, 2002).

Lagere opleiding

De opleiding van ouders is sterk van invloed op de schoolprestaties van hun kind. In Nederland is deze invloed iets afgenomen, maar hij bestaat nog steeds (Need, 2002). Jonge moeders hebben vaak een lage opleiding. Het ouderschap betekent ook vaak een breuk in hun opleiding. Kinderen van ouders met lagere opleidingen presteren gemiddeld slechter (López Turley, 2003). Dit komt voornamelijk doordat hoger opgeleide ouders de studiemotivatie van hun kinderen stimuleren (Need, 2002; Roest, Völker & Kassenberg, (2002). Bovendien kiezen kinderen van lager opgeleide ouders minder ambitieus, ook al hebben ze de juiste diploma's. Uiteindelijk zorgt dit ook voor lagere schoolprestaties (Tieben, 2009).

Eenouderschap

Kinderen die opgroeien met een tienermoeder hebben relatief vaak één ouder die zorgdraagt voor de opvoeding (Garssen & Harmsen, 2005). Bij tienermoeders betreft dit ongeveer een derde deel van de gevallen, bij jonge moeders 20 procent. Het gevolg hiervan is dat kinderen minder economisch, cultureel en sociaal kapitaal meekrijgen. Economisch kapitaal is het inkomen dat binnenkomt. Cultureel kapitaal bestaat uit de kennis, opleiding, vaardigheden en leefstijl. Sociaal kapitaal wordt gevormd door de contacten die iemand heeft (Bourdieu, 1989). Wanneer kinderen met één ouder opgroeien wordt er minder geld verdiend doordat ook maar één ouder de verantwoordelijkheid draagt voor opvoeding en inkomen (McLanahan & Sandefur, 1994). Het overdragen van kennis, het motiveren voor school en het controleren van schoolprestaties komt dan terecht op de schouders die ene ouder. Kinderen hebben ook maar één ouder bij wie zij terechtkunnen met schoolvragen en die hen aan het leren zet (McLanahan & Sandefur, 1994). Kinderen van alleenstaande of gescheiden ouders presteren gemiddeld genomen slechter dan kinderen van samenwonende ouders. Zelfs wanneer de achtergrondkenmerken hetzelfde zijn, blijft dit verschil bestaan. Dit komt waarschijnlijk doordat er minder tijd is om de kinderen te controleren en te stimuleren in het leren voor school (McLanahan & Sandefur, 1994).

Een belangrijk risico van eenouderschap is het verlies van connecties. Als de ouder stopt met werken, verliest hij of zij contacten op de arbeidsmarkt. Wanneer het kind op de arbeidsmarkt komt, kan het daar later niet geholpen worden door bekenden. Dit heeft vooral negatieve effecten voor de start op de arbeidsmarkt (McLanahan & Sandefur, 1994).

Intergenerationele overdracht

Een kind van tienerouders heeft een grotere kans zelf ook tienerouder te worden, ook al is niet bekend hoe groot deze kans precies is. Dit verband is te verklaren uit het feit dat een kind dat is opgegroeid met een jonge ouder dat jonge ouderschap meer als normaal beschouwt dan andere kinderen (Terpstra, 2002). Hoewel tienerouderschap over het algemeen in Nederland als ongewenst wordt beschouwd (Motivaction, 2010), ontwikkelt een kind van tienerouders hierover toch andere ideeën. De gewenning die is ontstaan in de opvoeding verwijdert als het ware de rem (Terpstra, 2002) die de maatschappij op jong ouderschap zet (Motivaction, 2010). Aan de andere kant hebben jonge meisjes vaak het voornemen om het toch anders te doen dan hun moeder (Motivaction, 2002).

Bronnen

- Baart, A. & Keinemans, S. (2007). 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch: Actioma.
- Bakker, I. Bakker, A., Dijke, A. van, Terpstra, L. (1998). 'O&O in perspectief'. Utrecht: NIZW.
- Blau, P.M. & Duncan, O.D. (1967). 'The American occupational structure'. London: Wiley.
- Bolt, L.E. (2000). 'Sociale erfenissen: oriëntaties van ouders bij het opvoeden'. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Borkowski, J.G., Landesman Ramey, S. & Bristol-Power, M. (2002). 'Parenting and the Child's World, Influences on academic, intellectual, and social-emotional development'. New York: Psychology Press.
- Bourdieu, P. (1989). 'Economisch kapitaal, cultureel kapitaal, sociaal kapitaal'. In: 'Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip'. Amsterdam: Van Gennep.
- Brakel, M. Van den & Lok, R. (2009). 'De inkomenssituatie van alleenstaande ouders: trends en dynamiek'. In: 'Sociaal-economische trends: statistisch kwartaalblad over arbeidsmarkt, sociale zekerheid en inkomen', 4, pp 29-36, CBS.
- CBS (2003a). 'Leefwijze'. In: 'Vademecum Gezondheidsstatistiek Nederland'. Heerlen: CBS.
- CBS (2003b). 'Aspecten van gezondheid en ziekte in de samenleving'. In: 'Vademecum Gezondheidsstatistiek Nederland'. Heerlen: CBS.
- Dyson, L., et al. (2010). 'Factors Influencing the Infant Feeding Decision for Socioeconomically Deprived Pregnant Teenagers: The Moral Dimension'. Birth, 2010; 37: 141-149.
- Fustenberg, F.F. (2007). 'Destinies of the disadvantaged. The politics of teen childbearing'. New York: Russel Sage Foundation.
- Garssen, J. & Harmsen, C. (2005). '[Tienermoeders vaak langdurig alleenstaand](#)'. CBS webmagazine, september 2005.
- Irvine, H., Bradley, T., Cupples, M. & Boohan, M. (1997). 'The implications of teenage pregnancy and motherhood for primary health care: unresolved issues'. In: 'British journal of general practice', nr. 47, pp. 323-326.
- López Turley, R. (2003). 'Are children of young mothers disadvantaged because of their mother's age or family background?' Child Development, 74, (2), 465-474.
- McLanahan, S. & Sandefur, G. (1994). 'Growing up with a single parent; what helps, what hurts'. Cambridge (U.S.): Harvard University Press.
- Motivaction (2010). '[Onderzoek naar de houding van Nederlandse burgers t.a.v. jonge ouders](#)'.
- Need, A. (2002). 'Ongelijke kansen, ongelijke uitkomsten: Over de invloed van ouderlijk milieu, sekse en etnische herkomst op onderwijsprestaties en arbeidsmarktsucces'. In: 'Tijdschrift Sociale Wetenschappen', Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Offerman, et al. (2005). 'Andere tijden, andere meiden...?'. Utrecht: SWP.
- ROA / Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2009). 'Zonder diploma. Aanleiding, kansen en toekomstintenties'. Maastricht: ROA.

- Roest, A.M.C., Völker, B.G.M. & Kassenberg, A. (2002). 'Netwerken en presteren. Een onderzoek naar de invloed van persoonlijke netwerken van middelbare scholieren op hun prestatiemotivatie en hun schoolprestatie'. In: 'Sociale wetenschappen', nr. 45, pp 6-22.
- Tieben, N. (2009). 'Transitions, tracks and transformations: social inequality in transitions into, through and out of secondary education in the Netherlands for cohorts born between 1914 and 1985'. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Terpstra, F. (2002). 'De pil of zo. Determinanten van pilgebruik bij Afro-Surinaamse en Antilliaanse meisjes'. Amsterdam: GGD Amsterdam.

Hechtingstheorie

De eerste band tussen ouders en kind ontstaat doordat de ouders het kind veiligheid en geborgenheid geven. De basis voor de theorie over gehechtheid is gelegd door Bowlby en Ainsworth. Bowlby stelde in 1969: 'Kinderen zijn biologisch voorbestemd om hun ouders te gebruiken als een veilige plaats voor geborgenheid en veiligheid als ze overprikkeld zijn, en als een veilige basis vanwaar ze de wereld kunnen verkennen.' In de eerste levensmaanden van het kind ontwikkelt de ouder deze band door de behoeften van het kind aan te voelen en door consequent en duidelijk in te spelen op de signalen die het kind geeft. Het opbouwen van een veilige hechting is erg belangrijk. Een onveilige hechting kan op latere leeftijd leiden tot internaliserende problemen, zoals angst en depressie, en externaliserende problemen, zoals agressief en antisociaal gedrag (Van der Heyden, 2006).

Ontwikkeling van de hechting

Het hechten van een kind vindt in een doorlopende lijn plaats. Na zes maanden herkent het kind zijn ouders als zijn verzorgers (Borkowski, Landesman Ramey & Bristol-Power, 2002). In de twee jaren daarna wordt de hechting bestendig. Na deze periode is het moeilijk om een onveilige hechting te herstellen (Van der Heyden, 2006; Borkowski, Landesman Ramey & Bristol-Power, 2002). Herstel van gehechtheid is wel mogelijk via interventies, zoals VIPP-SD.

Ambivalente hechting

Als een ouder het kind niet goed aanvoelt of het kind wisselende signalen geeft, zal het kind zich ambivalent gaan hechten. Het kind zoekt dan nog steeds naar veiligheid en geborgenheid bij de ouder, maar zal het ook vaak weer afwijzen. Het kind is moeilijk te troosten en kan als peuter apathisch of ongehoorzaam worden (Van der Heyden, 2006; Borkowski, Landesman Ramey & Bristol-Power, 2002).

Onveilig afwijzende hechting

Wanneer het kind totaal geen vertrouwen heeft in de ouders ontstaat er een onveilig afwijzende hechting. Die blijkt op den duur het slechtst voor het kind. Bij onveilig afwijzende hechting wijzen baby's het troostgedrag van hun ouders af en geven ze vaker affectie aan vreemden. Ook wordt het kind oppervlakkig, ongedurig en prikkelbaar (Van der Heyden, 2006; Borkowski, Landesman Ramey & Bristol-Power, 2002).

Onveilig gedesorganiseerde hechting

Tot slot wordt nog de onveilig gedesorganiseerde hechting onderscheiden. Dat is de meest negatieve vorm van hechting. Deze kinderen hebben geen manier of vorm kunnen vinden om zichzelf te hechten. Deze onveilige hechtingsvorming leidt uiteindelijk ook tot de meeste problemen (Borkowski, Landesman Ramey & Bristol-Power, 2002).

Bronnen

- Borkowski, J.G., Landesman Ramey, S. & Bristol-Power, M. (2002). 'Parenting and the Child's World, Influences on academic, intellectual, and social-emotional development'. New York: Psychology Press.
- Bowlby, J. (1969). 'Attachment. Attachment and loss'. Londen: Hogarth.
- Heyden, Z. van der (2006). 'Hechting, hoe doe je dat, en waarom?'

Opvoeden

Over jonge ouders die hun kind of kinderen succesvol opvoeden is weinig bekend. Onderzoek naar opvoeden door jonge ouders concentreert zich op de problematische kanten van jong ouderschap. In dit dossier is daardoor vooral informatie opgenomen over opvoeden in risicovolle omstandigheden. Dat houdt in dat tienerouders over het algemeen vaker geen partner (Garssen & Harmsen, 2005), een lagere opleiding (ROA, 2009) en een lager inkomen (Van den Brakel & Lok, 2009) hebben. Dat alles maakt het opvoeden niet gemakkelijker. Op jonge leeftijd een kind krijgen betekent bijvoorbeeld dat moeders en vaders een specifieke [behoefte aan ondersteuning](#) hebben. Een aantal jonge moeders redt het met steun uit hun netwerk, maar sommige [jonge moeders komen terecht in de opvang](#).

Balans vinden

De taak van een jonge ouder is te proberen een balans te vinden tussen de opvoeding, het eigen opgroeien en het vinden van een plaats in de maatschappij (Offerman et al., 2005). Het leven van een jonge ouder is daardoor niet eenvoudig. Hij of zij moet namelijk tegelijkertijd volwassen worden en ouder zijn (Baart en Keinemans, 2007). Door deze ongewone omstandigheden kunnen zich problemen voordoen, ook al omdat de samenleving niet ingesteld is op jonge ouders (Steketee, Mak & Tierolf, 2010).

De rol van vaders

Uit een inventarisatie van onderzoek naar de rol van vaders in de opvoeding blijkt dat vaders anders opvoeden dan moeders en dat vaders een positieve invloed hebben op het opgroeien van het kind (Pardoen, 2005). Voor een kind is het goed om beide rolmodellen te hebben. Terwijl een moeder vooral contact legt en praat met het kind, is een vader meer fysiek met de opvoeding bezig en doet hij liever dingen samen met het kind zonder daarbij te praten. De manier waarop vaders opvoeden is goed voor de fysieke ontwikkeling van het kind, maar draagt ook op andere vlakken bij aan de ontwikkeling. Allereerst zorgt de aanwezigheid van een vader voor een lagere kans op asociaal en crimineel gedrag. Kinderen van betrokken vaders hebben bovendien minder moeite met het maken van vriendjes, gaan beter om met stress als de vader in de eerste drie levensjaren veel aanwezig is geweest, en presteren beter op school als de vader daarin zijn betrokkenheid toont. Tevens kan een vader corrigeren in de opvoeding. Zo neutraliseert een vader de invloed van een dominerende moeder (Pardoen, 2005).

Knelpunten in de opvoeding

Jonge moeders geven aan weinig behoefte te hebben aan opvoedingsondersteuning. In het onderzoek van Van Lier (2002) maken de meeste professionals zich echter zorgen over de opvoeding van de kinderen. Deze zorgen gaan vooral over de culturele opvoeding en niet over uiterlijke verzorging en gezondheid. Het ontbreekt de kinderen niet aan kleding, eten enzovoorts. Professionals maken zich zorgen over het bijbrengen van normen en waarden en het stellen van grenzen, maar ook over kleinere zaken als het voorlezen van het kind. Die zorgen gelden vooral voor alleenstaande minderjarige asielzoekers (AMA's) (Van Lier, 2002). Het niet of minder voorlezen van boeken kan een negatief effect hebben op de latere ontwikkeling van het kind. Voorlezen zorgt ervoor dat kinderen op latere leeftijd meer gaan lezen (Kraaykamp 2002). Op den duur zorgt de voorkeur voor lezen weer voor betere leerprestaties (Bourdieu, 1989).

Kindermishandeling

In Nederland is geen onderzoek gedaan naar de frequentie van kindermishandeling onder tienerouders. In risicosituaties hebben tienermoeders vaak weinig steun vanuit hun familie en zijn ze op zichzelf aangewezen (Van Lee & Wijzen, 2007). Deze groep is een risicogroep omdat tienerouders kunnen terugvallen in oude opvoedpatronen wanneer zij niet goed ondersteund worden (Bolt, 2005).

Bronnen

- Baart, A. & Keinemans, S. (2007). 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch: Actioma.
- Bolt, L.E. (2000). 'Sociale erfenissen: oriëntaties van ouders bij het opvoeden'. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Bourdieu, P. (1989). 'Economisch kapitaal, cultureel kapitaal, sociaal kapitaal'. In: 'Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip'. Amsterdam: Van Gennep.
- Brakel, M. Van den & Lok, R. (2009). 'De inkomenssituatie van alleenstaande ouders: trends en dynamiek'. In: 'Sociaal-economische trends: statistisch kwartaalblad over arbeidsmarkt, sociale zekerheid en inkomen', 4, pp 29-36, CBS.
- Fiom (2009). '[Jong en een kind: praktische informatie voor jonge ouders en aanstaande opa's en oma's](#)'. Den Bosch. [Wijzigingen 2010](#).
- Garssen, J. & Harmsen, C. (2005). 'Tienermoeders vaak langdurig alleenstaand'. In: 'CBS webmagazine', september 2005..
- Kraaykamp, G. (2002). 'Leesbevordering door ouders, bibliotheek en school. Effecten en ontwikkeling'. Delft: Eburon.
- Lee, L. van & Wijzen, C. (2007). 'Rapport landelijke abortusregistratie 2006'. Utrecht: Rutgers Nisso groep.
- Lier, L. van (2002). 'Bemoederen of bemoeien. Een onderzoek naar de ervaringen en wensen van jonge moeders en professionals in de regio Haaglanden met betrekking tot huisvesting, zorg en ondersteuning en informatievoorziening'. Den Haag: Fonds 1818.
- Offerman, et al. (2005). 'Andere tijden, andere meiden...?' Utrecht: SWP.
- Pardoën, J. (2005). 'Vaders - wat weten we daar eigenlijk van? Vaders – feiten en cijfers', www.ouders.nl
- ROA / Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2009). 'Zonder diploma. Aanleiding, kansen en toekomstintenties'. Maastricht: ROA.
- Steketee, M., Mak, J. & Tierolf (2010). 'THEMA: Tienermoeders'. In: 'Kinderen in Tel: kinderrechten als basis voor lokaal jeugdbeleid'. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.

Jonge moeders in de opvang

In 2009 interviewden Brilleslijper-Kater en anderen 81 meisjes en 57 moeders die gebruikmaakten van opvang. De meisjes en moeders waren gemiddeld 20 jaar en 90 procent had de Nederlandse nationaliteit. Veel geïnterviewde, 86 procent, gaven aan dat zij lichamelijke klachten hadden. Daarnaast had 58 procent symptomen die wijzen op een depressie.

Wensen in de hulpverlening

Op de vraag wat de meisjes en moeders belangrijk vinden in de begeleiding noemden zij het meest dat er naar hen geluisterd wordt, dat zij serieus genomen worden, dat begeleiders voor hen klaarstaan, dat zij hulp krijgen bij financiën en schulden, en dat begeleiders hen goed ondersteunen. Gebieden waarop zij steun belangrijk vinden zijn huisvesting, financiën, psychische gezondheid, gebit en lichamelijke gezondheid.

Onvervulde hulpbehoeften

In dit onderzoek is ook gevraagd naar de mate waarin de meisjes en moeders ook daadwerkelijk hulp ontvangen op de gebieden die zij noemen. Onvervulde zorgbehoeften zijn er vooral op het gebied van huisvesting, gebitsverzorging, lichamelijke gezondheid en psychische gezondheid.

Toekomst

Op de vraag wat zij belangrijk vinden voor hun eigen toekomst noemden de meisjes en moeders het aflossen van hun schulden, financiële stabiliteit, een partner of gezin, een gelukkig kind, een goede moeder zijn, een leuke baan, woonruimte en het volgen van een opleiding.

Bronnen

- Brilleslijper-Kater, S., Beijersbergen, M., Asmoredjo, J., Jansen, C. & Wolf, J. (2009). 'Meer dan bed, bad, broodje pindakaas. Kinderen in VO & MO'. Nijmegen: Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg.

Behoeftte aan ondersteuning

Over steun die jonge moeders willen ontvangen is meer bekend dan over de behoefte die jonge vaders daaraan hebben.

Jonge moeders

Wensen en hulpvragen van jonge moeders zijn geconcentreerd rond praktische thema's als huisvesting, financiën en inkomen (Van Lier, 2002). Dit beeld wordt nog eens bevestigd door Berlo, Wijsen & Vanwesenbeeck (2005) en Baart & Keinemans (2007). In laatstgenoemde publicatie staat: 'De hulpvragen die jonge moeders formuleren zijn vaak concreet en zichtbaar. De achterliggende behoeften en verlangens zijn echter niet gemakkelijk waar te nemen.' Daarom moet er niet alleen aandacht zijn voor praktische thema's, maar ook voor de complexe wereld die erachter schuilgaat.

Hulp uit netwerk en praktische ondersteuning

Van Lier heeft in 2002 onderzoek gedaan naar de wensen van jonge moeders en professionals in de regio Haaglanden. Op het gebied van zorg en ondersteuning geven de Haagse jonge moeders aan dat zij niet willen dat een 'buitenstaander' zich met de opvoeding bemoeit. Moeders geven aan dat ze het liefst zelfstandig vorm willen geven aan hun moederschap en dat ze hun eigen weg willen vinden. Zij zoeken liever advies en ondersteuning in hun eigen sociale netwerk. De geraadpleegde jonge moeders hebben wel behoefte aan een centrale voorziening voor praktische ondersteuning en informatie (Van Lier, 2002).

Speciale projecten

Veel jonge moeders hebben steun gehad aan projecten die speciaal op hen gericht zijn. Maar er zijn ook moeders met minder positieve ervaringen. Die vinden deze projecten te probleemgericht, te veel gefocust op onbewuste en ongewenste zwangerschap en op alleenstaande jonge moeders. Sommige moeders vinden dat er te weinig aandacht is voor de beleving van de zwangerschap. Een ander kritiekpunt is het gebrek aan nazorg (Van Lier, 2002).

Informatievoorziening

Wat betreft informatievoorziening hebben jonge moeders vooral behoefte aan praktische informatie en ondersteuning bij 'regelingen' en de concrete verzorging van hun kind. Van Lier citeert een jonge moeder die zegt: 'Je krijgt wel een Blijje Doos met allerlei reclamedingen, maar een aparte doos met informatie wordt niet bezorgd.' Op basis van dit onderzoek concludeert Van Lier dat jonge moeders voornamelijk tegen problemen van praktische en materiële aard aanlopen. Het gaat daarbij om het vinden van huisvesting, kinderopvang en het regelen van een inkomen (Van Lier, 2002).

Wensen

Eind 2009 is de interviewbundel 'Niet gepland, toch gewenst' verschenen. Die gaat over de ambities van jonge moeders en de uitdagingen van hulpverleners (Louwerse, 2009). Voor deze bundel zijn twintig jonge moeders geïnterviewd. Ook is er een expertmeeting gehouden over de mogelijkheden voor verbetering van de hulpverlening aan tienerouders. Deze adviezen zijn vooral van praktische aard en gericht op het versterken van de relaties van tienerouders. Hulpverleners dienen meer samen te werken en kennis te bundelen, maar ook de vader te helpen door hem een informatiepakket te geven en hem uit te nodigen in opvanghuizen of voor het treffen van een omgangsregeling. Ook hebben de experts adviezen gegeven over doelgroepenbeleid, bijvoorbeeld rond eerwaak onder allochtonen, AMA's, jonge moeders onder de 18 jaar en moeders met meervoudige problemen. Daarnaast vinden zij algemene voorlichting nodig over de rechten van tienerouders en blijft seksuele voorlichting op scholen in hun ogen belangrijk.

Jonge vaders

In Nederland zijn nauwelijks onderzoeken gedaan naar jonge vaders. Over de behoeften van jonge vaders is daarom weinig te zeggen. Wel is er globaal iets bekend. Jongens maken zich minder zorgen over de opvoeding en meer zorgen over praktische zaken. Jonge vaders staan stil bij vragen als: 'Wat als het kind niet wil eten of slapen?' Ze zorgen tijdens de zwangerschap voor praktische zaken als school, werk, huisvesting en eventueel een omgangsregeling. Op die manier proberen zij bij te dragen aan de opvoeding van het kind en erbij betrokken te zijn (Van Lier, 2007).

Bronnen

- Baart, A. & Keinemans, S. (2007). 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch: Actioma.
- Berlo, W. van, Wijsen, C. & Vanwesenbeek, I. (2005). 'Gebrek aan regie. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergronden van tienerzwangerschappen'. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Lier, L. van (2002). 'Bemoederen of bemoeien. Een onderzoek naar de ervaringen en wensen van jonge moeders en professionals in de regio Haaglanden met betrekking tot huisvesting, zorg en ondersteuning en informatievoorziening'. Den Haag: Fonds 1818.
- Louwerse, P. (eindred.) 2009. 'Niet gepland toch gewenst. Over de ambities van jonge moeders en de uitdagingen van hulpverleners'. Rotterdam: Me & Society.

Partnerrelatie

De meeste jonge moeders hebben een partner. Een op de drie jonge moeders is alleenstaand. Jonge moeders zonder partner ervaren de afwezigheid van de vader vaak als een afwijzing.

Taakverdeling

Vaders en moeders besteden gemiddeld respectievelijk 7 en 15 uur per week aan de verzorging van hun kinderen (cijfers van 2005, tijdbesteding.nl). Ouders van jonge kinderen zijn uiteraard langer bezig met de verzorging. Uit onderzoeken uit 1993 en 1999 is gebleken dat het krijgen van het eerste kind voor ouders 17 uur per week aan zorgtaken meebrengt. Deze taken kwamen toen voor 100 procent bij de moeder terecht (Van der Lippe, 1993; Grift, et al. 1999). Op dit moment ligt bij tienerouders de zorg voor de opvoeding nog steeds vaker bij de moeder dan bij de vader. Tienvaders stoppen bijvoorbeeld niet of nauwelijks met school, terwijl tienermoeders dat vaak wel doen (ROA, 2009). Ook zijn tienermoeder relatief vaak alleenstaand (Garssen & Harmsen, 2005). Onder Antillianen is te verwachten dat vaders weinig bijdragen aan de opvoeding, want bij hen is 51 procent van de vaders onbekend (Garssen & Harmsen, 2005).

Een op de drie alleenstaande moeder

Veel jonge meisjes willen graag een stabiel gezinsleven als hun kind eraan komt. Helaas maken de omstandigheden waarin de kinderen geboren worden het vaak moeilijk om een traditioneel gezin te vormen. De grootste problemen zijn een gebrek aan inkomen en instabiele relaties (Baart & Keinemans, 2007). Van de tienermoeders is één op de drie alleenstaand. Van de jonge moeders is dit één op de vijf. Het aandeel alleenstaande moeders boven de 25 jaar schommelt rond de één op de tien (Garssen & Harmsen, 2005). Hoewel sommige alleenstaande tienermoeders na verloop van tijd gaan samenwonen, blijft het merendeel langdurig alleen met het kind of de kinderen.

Afwezigheid van vader als afwijzing

Jonge moeders ervaren de afwezigheid van de vader van hun kind vaak als een afwijzing. Veel jonge moeders vragen zich daarom ook af hoe ze zo met de afwezigheid van de vader kunnen omgaan dat het kind dit niet als een tekort ervaart (Baart & Keinemans, 2007). Voor jonge moeders valt het alleen zijn zwaar omdat zij niemand hebben met wie zij hun ervaringen kunnen delen. Dat ze op niemand kunnen terugvallen valt extra zwaar door de maatschappelijke verwachting dat vaders meehelpt met opvoeden. De moeders verwachten dit zelf ook van de vaders. Alleenstaande jonge moeders redden het vaak wel, maar ze voelen zich daardoor niet minder alleen. Het is mogelijk dat jonge moeders zichzelf verwijten gaan maken (Baart & Keinemans, 2007) of psychologische problemen ontwikkelen, bijvoorbeeld depressie (Feldman, 1997; Brilleslijper-Kater, 2009).

Bronnen

- Baart, A. & Keinemans, S. (2007). Pilot 3a. 'Het leven van jonge moeders'. Den Bosch: Actioma.
- Brilleslijper-Kater, S., Beijersbergen, M., Asmoredjo, J., Jansen, C. & Wolf, J. (2009). 'Meer dan bed, bad, broodje pindakaas. Kinderen in VO & MO'. Nijmegen: Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg.
- Bunting, L.A. & McAuley, C. (2004). 'Teenage pregnancy and motherhood: the contribution of support'. *Child and family social work*, v9, nr 3, pp. 207-215.
- Feldman, M.A. (Ed.) (1997). 'Early intervention, the essential readings'. Oxford: Blackwell Publishing.

- Garssen, J. & Harmsen, C. (2005). 'Tienermoeders vaak langdurig alleenstaand'. In: 'CBS webmagazine', september 2005.
- Grift, Y.K. et.al. (1999). 'Arbeid, zorg en beleid: de gedragsreacties van huishoudens'. Utrecht: Economisch instituut / CIAV Universiteit Utrecht.
- Kiselica, M.S. (2008). 'When boys become parents'. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Lier, L. van (2007). 'Een ongelukje met een prachtige beloning.....: een verslag van tien interviews met (aanstaande) jonge vaders'. Delft: Van Lier Onderzoek.
- Lippe, T. van der (1993). 'Arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen'. Amsterdam: Thesis Publicers.
- Louwerse, P. (eindred.) 2009. 'Niet gepland toch gewenst. Over de ambities van jonge moeders en de uitdagingen van hulpverleners'. Rotterdam: Me & Society.
- Pardoën, J. (2005). 'Vaders - wat weten we daar eigenlijk van? Vaders – feiten en cijfers', www.ouders.nl
- Quinton, D., Pollock, S. & Anderson, P. (2002). 'The transition to fatherhood in young men: influences on commitment. Summary of key findings'. Bristol: School for policy studies.
- Raap, S. & Coblijn, M. van (2009). 'Tienervaders! Een vergeten groep'. Scala, expertisecentrum voor emancipatie en participatie. Rotterdam: Scala.
- ROA / Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2009). 'Zonder diploma. Aanleiding, kansen en toekomstintenties'. Maastricht: ROA.
- Rouch, G. (2005). 'Boys raising babies: adolescent fatherhood in New Zealand'. New Zealand: Barnardos.

Netwerk

De meeste jonge ouders worden verrast door het jonge ouderschap en zijn er niet op voorbereid (Baart & Keinemans, 2007; Van Lee & Wijsen, 2007; Raap & Van Colbijn, 2009). In een relatief korte periode komt er veel op hen af. Ook na de zwangerschap is er veel te regelen. Daardoor wordt de draaglast van de ouders in korte tijd sterk verzwaard. Steun uit de directe omgeving en de samenleving is essentieel voor het opdoen van 'goede ouder'-ervaringen (Hoek, 2010). Het is daarom belangrijk dat jonge ouders naast institutionele hulp ook steun krijgen van hun ouders, [vrienden](#), [lotgenotengroepen of internet](#).

Afkeuring van jong ouderschap

Jonge ouders hebben te maken met een negatieve maatschappelijke beeldvorming. Die beeldvorming kan schande en geroddel in de eigen gemeenschap veroorzaken (Baart & Keinemans, 2007). In Nederland keurt tweederde van de bevolking alleenstaand jong moederschap af. Vooral onder Turken, Marokkanen en autochtone tieners is de afkeuring sterk. De mate van afkeuring hangt sterk samen met de intensiteit van de relatie: samenwonende en gehuwde tienerouders worden meer geaccepteerd dan alleenstaande tienerouders (Motivaction, 2010). Terwijl jonge moeders regelmatig als slachtoffer worden gezien, zijn jonge vaders in de publieke opinie vaak de dader (Raap & Van Colbijn, 2009). Hierdoor worden jonge vaders regelmatig door schoonfamilie en ex-vriendin uit de opvoeding geweerd (Raap & Van Colbijn, 2009).

Verantwoordelijkheid

Meer dan een derde van de Nederlanders is van mening dat tienerouders niet zelfstandig een kind kunnen opvoeden. Omdat ouders in Nederland zelf voor hun kinderen horen te zorgen, wordt hulpverlening aan tienerouders belangrijk gevonden. Volgens de helft van de Nederlanders moet deze hulpverlening ook bestaan uit ondersteuning bij werk, opleiding en wonen (Motivaction, 2010).

Reactie van ouders op zwangerschap

Jonge moeders leven in een omgeving waarin allerlei mensen een moreel oordeel kunnen geven over het jonge moederschap (Baart & Keinemans, 2007). Zwangere meisjes maken zich zorgen over dit oordeel, maar hechten er ook grote waarde aan. Hun partner, en vooral hun ouders, hebben een stem als het gaat over het houden van het kind, maar het zwangere meisje neemt zelf de uiteindelijke beslissing (Van Berlo, Wijsen & Vanwesenbeeck, 2005; Baart & Keinemans, 2007). Bij jongens hangt de reactie van hun ouders af van de vraag of de zwangerschap gewenst of ongewenst is. Bij een gewenste zwangerschap zijn de reacties overwegend positief, bij een ongewenste zwangerschap reageren ouders verschillend. Vaak is de reactie bij een ongewenste zwangerschap negatief omdat ouders bang zijn dat hun zoon zijn jeugd vergooit. In een later stadium draaien vrijwel alle ouders bij en steunen ze de vader (Van Lier, 2007).

Ouders als bron van steun

De band van jonge meisjes met hun ouders is sterk emotioneel geladen. Dat kan tot grote onzekerheid bij de aanstaande moeder leiden. De reactie van haar directe omgeving bepaalt dan ook voor een groot deel haar mentale gezondheid. De zwangerschap zorgt ervoor dat de oude verhoudingen met de familie op losse schroeven komen te staan. De relatie met de ouders kan er door verstevigd worden, maar ook afzakken of verdwijnen (Baart & Keinemans, 2007). Jonge moeders die steun van hun ouders krijgen omschrijven die als onmisbaar en bijzonder. Het gaat daarbij niet alleen om hun eigen ouders, maar ook om de ouders van de biologische vader.

Ouders helpen met allerlei problemen zoals opvang, ondersteuning, advies, oppassen en meeleven (Baart & Keinemans, 2007). Toch kan deze hulp ook te ver doorschieten. Soms bemoeien ouders zich te veel met de opvoeding en nemen ze taken over. De beste ondersteuning die jonge moeders van hun ouders krijgen is advies en mentale ondersteuning. Verbondenheid en onvoorwaardelijke steun, betrokkenheid, acceptatie en nabijheid maken een ouder onmisbaar voor een jonge moeder (Baart & Keinemans, 2007).

Bronnen

- Baart, A. & Keinemans, S. (2007). 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch: Actioma.
- Hoek, M. (2010). 'Ouderschapsgroei van beginnende ouders. Van besef van verantwoordelijkzijn tot 'goede ouder'-ervaring'. In: 'Ouderschap & Ouderbegeleiding', jrg. 13, nr. 1, maart 2010, pp. 27-38.
- Lee, L. van & Wijsen, C. (2007). 'Rapport landelijke abortus registratie 2006'. Utrecht: Rutgers Nisso groep.
- Lier, L. van (2007). 'Een ongelukje met een prachtige beloning.....: een verslag van tien interviews met (aanstaande) jonge vaders'. Delft: Van Lier Onderzoek.
- Motivaction (2010). '[Onderzoek naar de houding van Nederlandse burgers t.a.v. jonge ouders](#)'.
- Raap, S. & Coblijn, M. van (2009). 'Tienervaders! Een vergeten groep'. Rotterdam: Scala.

Vrienden, lotgenotengroepen en internet

Het netwerk van jonge ouders bestaat vooral uit hun vrienden, lotgenoten met wie ze in contact komen via speciale groepen en internet.

Vrienden

Over het algemeen ervaren jonge ouders hun vrienden als ondersteunend. Vrienden accepteren een zwangerschap vaak sneller dan familie (Van Lier, 2007). Toch wordt steun van de familie meer gewaardeerd dan die van vrienden omdat de steun van familie onvoorwaardelijk is en die van vrienden niet (Baart & Keinemans, 2007).

Zowel jongens als meisjes verliezen contacten in hun netwerk als zij een kind krijgen. Het leven van een tienerouder stelt nieuwe eisen. Daardoor beweegt hun leefwereld zich in een andere richting dan die van hun vrienden. Uitgaan of buiten rondhangen is er vaak niet meer bij. Door deze veranderingen kunnen betekenisvolle vriendschappen veranderen (Berlo, Wijsen & Vanwesenbeeck, 2005; Baart & Keinemans, 2007; Raap & Van Coblign, 2009). Jonge ouders betreuren het dat zij vriendschappen verliezen, maar lijken daardoor niet aan draagkracht te verliezen (Baart & Keinemans, 2007).

Lotgenotengroepen

Voor jonge moeders zijn lotgenotengroepen erg belangrijk in de eerste periode van het ouderschap. Tienermoeders geven elkaar steun en kunnen praktische informatie uitwisselen in een toegankelijke setting. In lotgenotengroepen wisselen ze verhalen uit en vermindert hun gevoel van eenzaamheid. Bovendien komt ondersteunend advies van lotgenoten beter over dan advies van professionals of volwassenen die verder van hun situatie afstaan (Baart & Keinemans, 2007). Het maakt de meeste meisjes niet zoveel uit welke culturele achtergrond hun lotgenoten hebben. Het jonge moederschap bindt hen meer dan cultuur of herkomst (Wijsen & Van Lee, 2006).

Na een bepaalde tijd gaan jonge moeders lotgenotengroepen als contraproductief beschouwen. Zij krijgen hun leven op orde en willen verder. Wat de moeders eerst verbond is weggevallen. In deze fase proberen jonge moeders een netwerk op te bouwen en het stempel 'tienermoeder' achter zich te laten (Baart & Keinemans, 2007).

Websites

De site www.tienermoeders.nl biedt tienermoeders informatie. De site bevat ook een forum en chat-gedeelte waarop zij met elkaar in contact kunnen komen. Veel tienermeisjes gebruiken de website ook als uitlaatklep: om hun verhaal kwijt te kunnen, het gevoel van eenzaamheid te verminderen en te leren (Baart & Keinemans, 2007).

De site www.jongvader.nl biedt jonge vaders informatie. Aanstaande jonge vaders zoeken hun informatie meestal op internet (Van Lier, 2007). Tienervaders geven aan dat zij behoefte hebben aan een site (Raap & Van Coblign, 2009). Zij blijken dezelfde behoefte te hebben als tienermoeders aan het uitwisselen van verhalen en aan een laagdrempelige toegang tot juridische en praktische informatie. Tevens wil een deel van de jonge vaders meer leuke gezamenlijke activiteiten (Van Lier, 2007; Raap & Van Coblign, 2009). Zulke activiteiten blijken tot de beste manieren te behoren om jonge vaders te betrekken bij de opvoeding (Pardoen, 2005). Maar doordat er voor vaders veel minder hulp beschikbaar is dan voor jonge moeders, is de drempel om hulp te vragen voor hen groter (Raap & Van Coblign, 2009).

Bronnen

- Baart, A. & Keinemans, S. (2007). 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch: Actioma.
- Berlo, W. van, Wijsen, C. & Vanwesenbeek, I. (2005). 'Gebrek aan regie. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergronden van tienerzwangerschappen'. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Lier, L. van (2007). '“Een ongelukje met een prachtige beloning.....”': een verslag van tien interviews met (aanstaande) jonge vaders'. Delft: Van Lier Onderzoek.
- Raap, S. & Coblijn, M. van (2009). 'Tienervaders! Een vergeten groep'. Rotterdam: Scala.
- Wijsen, C. & Lee, L. van (2006). 'Kind van twee werelden. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergronden van zwangerschappen bij allochtone tieners'. Utrecht: Rutgers Nisso groep

Tijdsbesteding

Voor alle meisjes geldt dat hun leven door het moederschap ingewikkelder wordt. Ze hebben minder vrijheid, minder vrije tijd en minder mogelijkheden om van het leven te genieten. Ze kunnen bijvoorbeeld niet meer zomaar gaan stappen met vrienden, zoals ze dat vaak deden voordat ze moeder werden. Het afmaken van hun opleiding is voor moeders lastig. Het krijgen van een kind kan echter ook een positieve wending aan het leven van een jonge ouder geven. Het moederschap wordt niet alleen als zwaar, maar ook als heel positief ervaren (Baart & Keinemans, 2007). Nationaal en internationaal onderzoek laat ook zien dat jonge ouders nog steeds naast hun moederschap een goede loopbaan nastreven omdat zij hun kind een goede toekomst willen bieden (Baart & Keinemans, 2007).

Opvoeden vraagt tijd

Het opvoeden van een kind kost veel tijd en energie en gaat ten koste van andere activiteiten. Jonge moeders zien het moederschap daarom vaak als een opgave. Door de geboorte stijgt de zorgbelasting van moeders met 17 uur per week, terwijl die bij vaders nauwelijks verandert (Van der Lippe, 1993; Grift, et al. 1999).

Opleiding

Opvoeden is voor tienermoeders moeilijker te combineren met een opleiding dan voor tienervaders (ROA, 2009). Met name allochtone tienermoeders stoppen hierdoor eerder met school, terwijl allochtone tienerjongens praktisch nooit eerder stoppen met school wegens zorgtaken (ROA, 2009). De kans van jonge moeders om een goede startkwalificatie te behalen neemt af. Het volgen van een opleiding vraagt veel aanwezigheid, tijd en energie en is moeilijk te combineren met het opvoeden van een kind. Toch hebben jonge moeders behoefte aan een opleiding omdat het maatschappelijk aanzien geeft, financiële mogelijkheden vergroot, meer vrijheid geeft en contacten met andere mensen meebrengt (Baart & Keinemans, 2007). Over het succesvol volgen en afronden van een opleiding is weinig tot niets bekend, maar het lijkt onmogelijk zonder steun van de omgeving. Vooral piekbelastingen in tentamenperioden, bij grote opdrachten en bij ziekte van het kind lijken moeilijk op te vangen. Veel tienermoeders en jonge moeders geven aan dat zij tijdens hun opleiding niet zonder de steun van hun ouders te kunnen (Baart en Keinemans, 2007).

Arbeidsmarktparticipatie

Tienermoeders hebben vaker dan gemiddeld een slechte startkwalificatie (ROA, 2009). Met name tienermoeders die van sociale hulp afhankelijk zijn, hebben een slechte startkwalificatie (Hoogenboezem & Oomen, 2010). Daardoor is het moeilijker om werk te vinden. Tegenwoordig is er op het gebied van kinderopvang veel verbeterd. Zo sluiten openingstijden van de opvang beter aan bij de school- en werktijden van ouders en zijn er tegemoetkomingen mogelijk vanuit de overheid.

Vrije tijd en contacten

Veel jonge ouders hebben nog geen baan of zijn starters op de arbeidsmarkt. Zij hebben daardoor een lager inkomen en zijn doorgaans minder actief in hun vrije tijd dan mensen met een hoger inkomen (Moonen, 2010). Jonge ouders doen over het algemeen minder vrijwilligerswerk, besteden minder tijd aan verenigingsactiviteiten en sporten ook minder (Moonen, 2010). Jonge moeders geven aan graag te willen sporten, maar dat vaak niet te kunnen door een gebrek aan geld of tijd (Baart & Keinemans, 2007). Hierdoor ontspannen zij zich minder. Dat is slecht voor hun mentale gezondheid en voor hun kansen om een netwerk op te bouwen.

Jonge ouders hebben daarnaast ook iets minder contact met vrienden en goede kennissen dan gemiddeld. Tien procent van de jonge ouders met een laag inkomen spreekt vrienden of goede kennissen minder dan een keer per maand, tegenover 2 procent van degenen met het hoogste inkomen. Van degenen met een laag inkomen spreekt 10 procent vrienden of goede bekenden maandelijks tegenover 20 procent van de hoogste inkomens. Het wekelijks contact bedraagt 73 procent van de lage inkomens en 78 procent van de hoge. Het verschil tussen de inkomensgroepen zit 'm vooral in het aantal mensen dat minder dan een keer per maand met vrienden of goede bekenden spreekt (Moonen, 2010).

Jonge moeders geven aan dat zij graag meer willen deelnemen aan sociale netwerken, zoals vrijwilligerswerk, verenigingen, vrienden en familie. Het probleem is dat zij moeite hebben met het vinden van een incidentele oppas (Van Lier, 2002). Het probleem van vrije tijdsbesteding staat voor jonge moeders niet op zich, maar is onderdeel van de grotere opgaven waar tienermoeders mee te maken krijgen (Baart & Keinemans, 2007).

Schulden

Onderzoek naar de profielen van meisjes en moeders in de maatschappelijke opvang (Altena, Jonker & Wolf, 2009) toont aan dat financiële schulden veel voorkomen in deze groep. Moeders die gebruik maken van de maatschappelijke opvang hebben vaker (75 procent) dan kinderloze jonge vrouwen (68 procent) schulden. Een kleinschalige studie naar jonge moeders in een opvanghuis laat een nog hoger percentage moeders met schulden zien (Hoogenboezem et al., 2010). In dit onderzoek had 86 procent van de jonge moeders financiële schulden. Bovendien zijn de schulden van jonge moeders gemiddeld hoger dan de schulden van meisjes zonder kinderen (Altena, Jonker & Wolf, 2009).

Bronnen

- Altena, A., Jonker, I. en Wolf, J. (2009). 'Onderzoek naar meiden en moeders in de residentiële opvang. Houvast: De ontwikkeling van een bij dakloze jongeren passende interventie'. Nijmegen: Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg.
- Baart, A. & Keinemans, S. (2007). 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch: Actioma.
- Grift, Y.K. et.al. (1999). 'Arbeid, zorg en beleid: de gedragsreacties van huishoudens'. Utrecht: Economisch instituut / CIAV Universiteit Utrecht.
- Hoogenboezem G. & Oomen, R. (2010). 'Ik wist helemaal niks van baby's'. Een nieuwe koers voor het VBOK huis'. Gouda: JSO
- Lier, L. van (2002). 'Bemoederen of bemoeien. Een onderzoek naar de ervaringen en wensen van jonge moeders en professionals in de regio Haaglanden met betrekking tot huisvesting, zorg en ondersteuning en informatievoorziening'. Den Haag: Fonds 1818.
- Lippe, T. van der (1993). 'Arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen'. Amsterdam: Thesis Publicers.
- Moonen, L. (2010). 'Met een laag inkomen minder actief in vrije tijd'. In: 'CBS webmagazine', maart 2010.
- ROA / Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2009). 'Zonder diploma. Aanleiding, kansen en toekomstintenties'. Maastricht: ROA.

Toeslagen en uitkeringen

Om diverse redenen hebben jonge ouders meer kans op armoede. Vaak zijn tienervaders minder hoog opgeleid en verdienen ze minder dan oudere vaders. Ook komen ze vaker uit een lagere economische klasse dan oudere vaders. Dit heeft een duidelijk effect op de mogelijkheden van een tienervader om zijn kind financieel te ondersteunen (Berrington e.a., 2005). Van de tienermoeders is één op de drie alleenstaand. Van de jonge moeders is dit één op de vijf. Voor minderjarige moeders is het vaak erg moeilijk om een uitkering te krijgen (Baart & Keinemans, 2007). Hier volgt een overzicht van toeslagen en uitkeringen waarop jonge ouders aanspraak kunnen maken.

Babyuitkering

De babyuitkering is bestemd voor minderjarige moeders die geen recht hebben op andere uitkeringen omdat deze voor meerderjarigen zijn. Welk bedrag de jonge moeder krijgt hangt af van haar inkomen. Meestal komt het neer op een bedrag van rond de 200 euro. Iedere gemeente heeft zijn eigen regels en voorwaarden voor deze uitkering. Meer informatie is daarom bij de gemeente te krijgen.

Participatiewet

Hieronder treft u nadere informatie over:

- Vaststellen recht op uitkering
- Vaststellen hoogte uitkering
- Individuele inkomenstoelage
- Individuele studietoelage
- Zoektijd jongeren tot 27 jaar

Het is belangrijk goed na te gaan welke situatie voor de jonge ouders van toepassing is. Uiteindelijk is informatie op maat te verkrijgen bij de gemeente waar de ouder(s) zijn ingeschreven.

Vaststellen recht op uitkering

De Participatiewet verstaat onder het begrip *middelen*: inkomen en vermogen waarover de alleenstaande of het gezin beschikt of redelijkerwijs kan beschikken. Iedereen is in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor zijn levensonderhoud. Iemand krijgt pas bijstand op het moment dat hij zelf onvoldoende middelen heeft om in zijn levensonderhoud te voorzien.

Tot de middelen wordt gerekend:

- vermogen en inkomen waarover iemand beschikt;
- middelen waarover iemand redelijkerwijs kan beschikken. Onder inkomen verstaat de Participatiewet onder andere:
 - inkomsten uit, of in verband met arbeid;
 - doorbetaald loon bij ziekte;
 - inkomsten uit vermogen;
 - sociale zekerheidsuitkeringen;
 - alimentatie;
 - voorlopige aanslag en teruggave van belasting;
 - inkomsten uit verhuur en onderhuur;
 - inkomsten van kostgangers.

Het inkomen heeft altijd betrekking op de periode waarover de cliënt bijstand aanvraagt. Onder *vermogen* verstaat de Participatiewet de waarde van bezittingen, minus de aanwezige schulden.

Vaststellen hoogte uitkering

Basisnormen

De Participatiewet kent een aantal basisnormen die in hoogte afhankelijk zijn van leeftijd en woonsituatie:

- jongerennormen (Artikel 20 Participatiewet);
- normen 21 - pensioengerechtigde leeftijd (Artikel 21 Participatiewet);
- normen pensioengerechtigden (Artikel 22 Participatiewet);
- kostendelersnorm (art. 22a Participatiewet);
- normen in inrichting (Artikel 23 Participatiewet). Per leeftijdsgroep is bij artikel 20, 21 en 22 een onderscheid naar gezinssamenstelling:
 - een alleenstaande;
 - een alleenstaande ouder;
 - gehuwden.

De norm voor alleenstaande ouders is sinds 1 januari 2015 gewijzigd. Dit betekent dat alleenstaande ouders vanaf die datum een bijstandsuitkering ontvangen die in hoogte gelijk is als de bijstandsuitkering voor een alleenstaande. Dit geldt voor alleenstaande ouders die op of na 1 januari 2015 aanspraak maken op een bijstandsuitkering.

Verhoging van de basisnorm

Verhoging in de vorm van toeslagen is vanaf 1 januari 2015, door invoering van de kostendelersnorm, niet meer mogelijk.

Kostendelersnorm

In de bijstand is de 'kostendelersnorm' ingevoerd, waarbij de uitkering lager wordt naarmate meer personen hoofdverblijf hebben in dezelfde woning. Er wordt hierbij gekeken naar het aantal personen dat in dezelfde woning woont. Het inkomen van een meerderjarig kind of medebewoner wordt niet verrekend met de uitkering van andere leden van het huishouden, mits de betrokkene geen gezamenlijke huishouding voert.

Tabel: normbedragen volgens kostendelersnorm:

Aantal volwassenen in een huishouden	Normhoogte per persoon (in percentage van het minimumloon)	Netto bedrag per persoon*
Eénpersoonshuishouden	70%	€ 960,83
Tweepersoonshuishouden	50%	€ 686,31
Driepersoonshuishouden	43 1/3%	€ 594,80
Vierpersoonshuishouden	40%	€ 549,05
Vijfpersoonshuishouden	38%	€ 521,60
Algemeen Totale bijstandsnorm gedeeld door aantal leden huishouden Normhoogte vermenigvuldigd met normbedrag	Totale bijstandsnorm gedeeld door aantal leden huishouden	Normhoogte vermenigvuldigd met normbedrag

*) Bedrag gebaseerd op bijstandsnorm voor personen tussen 21 jaar en AOWgerechtigde leeftijd geldend op 1 januari 2015

De kostendelersnorm kent enkele uitzonderingen, namelijk studenten, commerciële relaties en personen tot 21 jaar. Met betrekking tot de laatste groep geldt dat jongeren tot 21 jaar (18, 19 en 20) niet mee tellen voor het vaststellen van de kostendelersnorm van medebewoners en de jongeren kunnen zelf, indien ze een uitkering hebben, niet onder de kostendelersnorm komen te vallen. De kostendelersnorm geldt per 1 januari voor nieuwe bijstandsgerechtigden. Voor bestaande bijstandsgerechtigden geldt de kostendelersnorm per 1 juli 2015. Naar schatting zal 10% van de huishoudens met een bijstandsuitkering met de kostendelersnorm te maken krijgen.

Individuele inkomenstoelage

De langdurigheidstoelage is per 1 januari 2015 gewijzigd in een individuele inkomenstoelage en heeft hiermee een individueel karakter gekregen. De gemeente kan op verzoek een individuele inkomenstoelage toekennen aan een persoon van 21 jaar tot de pensioengerechtigde leeftijd indien deze:

- langdurig een laag inkomen heeft;
- geen in aanmerking te nemen vermogen heeft als bedoeld in artikel 34 WWB/Participatiewet en;
- gelet op zijn omstandigheden geen zicht heeft op inkomensverbetering. De beoordeling door het college of er al dan niet sprake is van 'zicht op inkomensverbetering' zal aan de hand van de individuele omstandigheden moeten plaatsvinden en is dus 'maatwerk'.

Het college van burgemeester en wethouders zal in ieder geval de individuele omstandigheden zoals genoemd in artikel 36 lid 2 Participatiewet moeten betrekken bij de beoordeling van het recht op een individuele inkomenstoelage.

Het betreft:

- De krachten en bekwaamheden van de persoon en;
- De inspanningen die de persoon heeft verricht om tot inkomensverbetering te komen.

Individuele studietoelage

De individuele studietoelage is voor jongeren met een arbeidshandicap. De gemeente ondersteunt hen bij het volgen van een opleiding. De gemeente toetst of betrokkene:

- 18 jaar of ouder is;
- recht heeft op Studiefinanciering of een Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten;
- geen in aanmerking te nemen vermogen heeft als bedoeld in artikel 34 WWB/Participatiewet;
- niet in staat is om het wettelijk minimumloon te verdienen, maar wel mogelijkheden heeft tot arbeidsparticipatie. De gemeente maakt een verordening waarin de hoogte en de frequentie van de betaling van de studietoelage zijn vastgelegd. Daarnaast dient de gemeente de arbeidscapaciteit vast te stellen.

Zoektijd jongeren tot 27 jaar

Jongeren tot 27 jaar hebben een zoektijd van 4 weken. De verplichte zoektijd is met de Participatiewet niet uitgebreid naar andere groepen. Gemeenten kunnen mensen vanaf 27 jaar wel een zoektijd opleggen, maar –anders dan voor jongeren tot 27 jaar- moet de gemeente tijdens de zoektijd ingediende aanvragen van mensen vanaf 27 jaar wel direct in behandeling nemen. Jongeren tot 27 jaar kunnen hun aanvraag pas na de zoektijd indienen en de gemeente kan die dan ook pas na de zoektijd in behandeling nemen.

Kinderbijslag

In Nederland krijgen alle ouders jaarlijks van de overheid een vaste bijdrage in de kosten van de opvoeding. De Sociale Verzekeringsbank (SVB) neemt na de geboorteaangifte bij de gemeente binnen twee tot vier weken automatisch schriftelijk contact op met de ouders over het aanvragen van kinderbijslag (www.svb.nl).

Kindgebonden budget

Het kindgebonden budget is een bijdrage in de kosten van de opvoeding van minderjarige kinderen. Hoeveel budget een ouder ontvangt hangt af van het inkomen. Dit budget komt dan bovenop de kinderbijslag. Jonge ouders kunnen het beste zelf een kindgebonden budget aanvragen omdat de belastingdienst waarschijnlijk te weinig gegevens heeft om te bepalen of ze er recht op hebben. Het toegewezen kindgebonden budget is een voorlopig budget. Aan het eind van het jaar wordt het definitieve budget berekend. Eventuele verschillen worden dan meteen verrekend (www.toeslagen.nl).

Kinderopvangtoeslag

Jonge ouders kunnen hun kinderopvanguren vergoed krijgen als hun dagtaak bestaat uit werken, onderwijs of het volgen van een re-integratietraject. De opvangtoeslag wordt uitgekeerd als het kind naar een geregistreerde opvanginstelling gaat. Soms valt opvang door gastouders of familie ook onder deze regeling, maar dan moeten zij daarvoor een erkenning hebben. Zie verder: (www.toeslagen.nl).

Oudertoeslag indien studiefinanciering

Als je studiefinanciering krijgt en een kind verzorgt, kun je een eenoudertoeslag aanvragen. De eenoudertoeslag kun je aanvragen als je zonder partner een kind jonger dan 18 jaar verzorgt. Je moet voor dit kind recht hebben op kinderbijslag, of het kind moet op jouw adres staan ingeschreven bij de gemeente. Dit kind hoeft niet je eigen kind te zijn. Ook als je een broertje of zusje verzorgt voor wie jij recht hebt op kinderbijslag kun je de toeslag krijgen.

Huurtoeslag

Thuiswonende kinderen tellen mee voor de huurtoeslag. Als uw kinderen jonger dan 23 jaar zijn, tellen wij een deel van hun inkomen niet mee bij het berekenen van uw huurtoeslag. Co-ouders mogen beiden de kinderen voor de huurtoeslag opgeven. Hierdoor kunnen een hogere huurtoeslag krijgen. (www.toeslagen.nl).

Bronnen

- Baart, A. & Keinemans, S. (2007). 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch: Actioma.
- www.infoportaal tienermoeders.nl
- www.svb.nl

Huisvesting

Jonge moeders maken zich vaak grote zorgen over het vinden van woonruimte. Het vinden van een woning is vooral moeilijk door het beperkte aanbod en de leefomstandigheden van jonge moeders, zoals een relatief laag inkomen, een jonge leeftijd, als starter en als alleenstaande met kind (Van Lier, 2002).

Naast het beperkte aanbod is het voor jonge moeders moeilijk om inzicht te krijgen in de regelgeving, vooral voor alleenstaande minderjarige asielzoekers. Het is mogelijk om voorrang te krijgen voor een woning in de sociale sector, maar het lukt jonge moeders vaak niet alle bureaucratische handelingen te verrichten om hiervoor in aanmerking te komen. Huren op de particuliere markt is lastig door hoge prijzen, discriminatie, huisuitzetting en afkeur van huisbazen. Jonge moeders zijn gebaat bij begeleiding bij het vinden van een woonruimte omdat het hun zoekgedrag verbetert en daarmee de kans op het krijgen van woonruimte vergroot. (Van Lier, 2002). Tiernermoeders geven aan dat zij in eerste instantie geen interesse te hebben in aparte voorzieningen waarin zij met meerdere jonge moeders kunnen samenwonen. Vooral het delen van basisvoorzieningen zien zij als een probleem. Uit noodzaak willen zij echter wel overwegen van deze voorzieningen gebruik te maken (Van Lier, 2002).

Bron

- Lier, L. van (2002). 'Bemoederen of bemoeien. Een onderzoek naar de ervaringen en wensen van jonge moeders en professionals in de regio Haaglanden met betrekking tot huisvesting, zorg en ondersteuning en informatievoorziening'. Den Haag: Fonds 1818.

Opleiding

Zwangerschap tijdens het volgen van een opleiding kan problemen opleveren. Jonge ouders moeten de zorg voor het kind zien te combineren met het afronden van hun opleiding. Verder kunnen er praktische vragen spelen met betrekking tot huisvesting, financiën, familie- en partnerrelatie. Bij jonge ouders bestaat het risico dat hun opleidingskansen worden belemmerd. Dit doet zich meestal voor bij jonge moeders; vrouwen die vaak (nog) alleenstaand zijn en de zorg voor het kind alleen dragen. Het voltooien van een passende opleiding is juist van belang om te voorkomen dat deze gezinnen in een situatie van langdurige armoede terecht komen.

Aantal studerende jonge ouders

Exacte cijfers over het aantal studerende ouders zijn niet bekend. Een schatting kan worden gemaakt op basis van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Dienst Uitvoering Onderwijs servicekantoor DUO). Op basis daarvan wordt geschat dat 15 tot 30 procent van de studenten hun opleiding niet afmaakt.

Problemen bij volgen van opleiding

Zwangerschap tijdens het volgen van een opleiding kan problemen opleveren; soms ontbreekt morele acceptatie bij school en medeleerlingen of studenten, en daarnaast zijn er praktische problemen. Hoe kun je het krijgen van een kind, en de tijd en aandacht die daarvoor nodig is, combineren met het volgen van de opleiding? Jonge moeders (of jonge ouders) kunnen gefrustreerd raken over het volgen van een opleiding omdat ze financieel niet rond kunnen komen. Bijverdienen is moeilijker omdat ze ook voor een kind moeten zorgen. Daarnaast ervaren jonge ouders vaker dan andere ouders rompslomp bij de toekenning van kinderopvangtoeslag.

Voorzieningen

Op scholen kan een ambulant begeleider of decaan inspelen op vragen van jonge ouders, meestal de jonge moeders. Enkele opleidingen hebben hiervoor beleid ontwikkeld. Fiom en Radar hebben een protocol 'preventie schooluitval' ontwikkeld om het onderwijs beter te laten aansluiten bij zwangere meiden en jonge ouders. De Wet op de Jeugdzorg bepaalt dat ondersteuning lokaal wordt geregeld. Mocht een jonge ouder naast zelf ondersteuning van haar omgeving te hebben ingeroepen nog ondersteuningsbehoefte hebben, dan kan de jonge ouder zich wenden tot de gemeente waar hij of zij is ingeschreven.

Bronnen

- Fiom/Rader (z.j.), protocol preventie schooluitval
- Fiom/ Radar (z.j.), [Implementatieplan Preventie Schooluitval Zwangere Leerlingen en Tiernmoeders](#). 's-Hertogenbosch/Amsterdam.
- Hoek, M. (2007), [Jonge moeders toeleiden naar werk en scholing](#). Gouda: JSO, expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding.
- Jong, A. de (2008), [Notitie Studie en Zorg combineren](#)